

KARABEZI

UČENI LJUDI (ULEMA) NJIHOV RAD I DJELA

Karabezi su spahijska porodica o čijem se porijeklu, kao i većine ostalih muslimanskih porodica u Mostaru, ništa pozitivno ne zna. Živili su u Blagaju i Mostaru i imali velike posjede i timare na području ovih dvaju kadiluka. Pored većeg broja spahija, posjednika i raznih vrsta zanatlija, ova je porodica, što se zna, dala i nekoliko učenih ljudi (alima) koji su vršili razne funkcije u islamskoj hijerarhiji i bili: imami, hatibi, muallimi, muderrisi, vai-zi i jedan muftija. Poznato je još i to da su oni bili bogati i materijalno dobro situirani pa su zato svi sve spomenute dužnosti godinama bez ikakve plaće vršili.

Najstariji nama poznati Karabeg je Ishak koji je živio u Blagaju polovinom 17. stoljeća. Sin mu Mehmed čelebija živio je ovdje 1698. godine.¹⁾ Salih Karabeg bio je 1686. godine upravnik (handžija) Haseći Ali-aginog hana u Blagaju koji se je nalazio spram Sultan-Sulejmanove (Careve) džamije uz stari put za Stolac.²⁾

U periodu od početka do kraja 18. stoljeća u Blagaju su živjeli slijedeći Karabezi: Mustafa, dizdar blagajske tvrđave i brat mu Karabeg, od 1701. do 1723, Jusuf 1730, Mustafa-beg spahija 1766, Munla Ahmed i Husein-aga 1775, Munla Arslan, sin Husein-agin 1781, Ali baša 1785, Munla Hasan 1786, Ali-spahija 1792. i drugi.³⁾

Hasan-aga Karabeg, sin Jusuf čelebije, zavještao je 1774. godine 84.000 akči i odredio da se ovaj novac daje na kredit uz 11% kamata godišnje i prihod troši u slijedeće: muteveliji 4,5 groša godišnje, a ostatak od 31,5 groša mutevelija će isplaćivati mualimu mekteba kod Sultan-Sulejmanove džamije i njegovom pomoćniku (mulazim). Oni su dužni u mektebu

1) Sidžil blagajskog kadije (SBK) broj 297, list 6 a

2) SBK, broj 297, list 18 a

3) SBK, broj 288, list 3 a, 27 a, 29 a i 45 b; broj 297, list 17 b. 20 a i 32 a; broj 1025, list 67 a; Sidžil mostarskog kadije (SMK), broj 5, list 11 a.

podučavati djecu „siromaha i bogataša“. Vakif određuje da dužnost muallima u ovom mektebu doživotno vrši Mehmed ef, sin Husein-hodžin.⁴⁾

U Mostaru su u drugoj polovini prošlog stoljeća živjeli slijedeći Karabezi: hadži Ahmed, sin Ibrahimov, umro 1854. godine i sahranjen kod Hadži-Baline džamije u Brankovcu, Abdulah i Osman ef, sinovi hadži Ahmedovi, Mustafa Sidki ef. do 1878, Muhamed ef. i Omer ef, sinovi Osman ef. do 1922, hadži Ahmed ef. do 1942. i hadži Ali Riza ef. do 1944. godine.⁵⁾ U narednim recima ćemo opširnije govoriti o životu i radu samo trojice Karabega: Mustafa Sidki ef, i sinovi mu hadži Ahmed ef. i hadži Ali-Riza ef. koji su u svoje doba sloveli kao najveći alimi Hercegovine pa i dijela Bosne.

1. Hadži Mustafa Sidki ef.

Najmarkantnija ličnost ove porodice je hadži Mustafa Sidki ef, sin. hadži Ahmedov, a unuk Ibrahimov, koji je rođen u Mostaru 1249 (21.V. 1833. do 9.V. 1834) godine. U rodnom mjestu je završio mekteb i medresu. Slušao je predavanja tada čuvenih mostarskih alima: Mustafe, sina hadži-Halilova, Saliha, sina Hasanova i hadži-Mustafe ef, Mukića, mostarskog muftije. Pred Mukićem je učio arapski jezik služeći se pri tome djelom Šerhul Kafije od Abdurrahmana Džamije. Njegov biograf i učenik mu hadži Abdulah ef. Riđanović, mostarski muftija od 1899. do 1917. godine, govoreći o njegovom talentu, oštroumnosti i marljivosti, kaže između ostalog, i slijedeće: „Bio je veoma marljiv i stalno se u samoću povlačio i učio. Od početka pa do kraja života nije mu pamćenje oslabilo a njegova velika volja za ispitivanjem suština pojedinih nauka bila je bezprimjerna. Za vrijeme praznika je pred Mukićem učio Mir'at al uşul od Mevla Husreva.“

Koncem 1267. (novembar 1851) godine otišao je na studije u Istanbul. Tamo je slušao predavanja Mevla Halila iz grada Amasije koji je u doba sultana Abdulaziza postavljen za šejhu-l-islama. Pored Halila slušao je još i predavanja tada čuvenog carigradskog alima Seid Hafiza. Ova dvojica alima su ga lijepo primili jer su od prvog kontakta s njim prozreli njegov talenat i sposobnost u brzom shvatanju i rješavanju teških i zamršenih pitanja. U Carigradu je studirao četiri godine gdje je postigao veliko i solidno znanje. Pred spomenutom dvojicom alima studirao je sve vjerske discipline služeći se pri tome djelima najpriznatijih islamskih učenjaka. On se nije samo ograničio na vjerske predmete nego je, pored njih, temeljito studirao i razne svjetovne dis-

4) SBK, broj 57, list 11 b; SMK, broj 2, list 98 b i 103 a

5) U haremu kod džamije na Babunu u Mostaru sahranjeni su slijedeći Karabezi: Hatidža, kći Mustafina, umrla 1778, Abdulah, sin Mustafin, umro 1782. i Omer, sin Mustafin, umro 1810. godine.

cipline. Njegov biograf navodi više djela koje je on za vrijeme studija učio i proučavao. Taj stalni i veoma naporni intelektualni rad ga je toliko oslabio da je po savjetu ljekara morao napustiti Carigrad i koncem 1855. godine se sa studija povratio u svoje rodno mjesto Mostar.

Mustafa ef. Mukić, mostarski muftija, umro je 1852. godine u Janbou kada se s hadža vraćao, pa je položaj mostarskog muftije bio već tri godine upražnjen. U Mostaru je tada bilo više kandidata za ovo zvanje, ali je komisija za izbor muftije ponudila ovaj položaj Mostarcu Jusuf ef. Alajbegoviću koji je tada živio u Istanbulu i tamo bio na glasu kao izvrstan predavač. Alajbegović je ponudu odbio i njima preporučio Mustafu Sidki ef. Karabega poručivši im još da je on za to zvanje najsposobniji.

Komisija je tada zamolila Mustafu Sidki ef. da se primi muftijske dužnosti što je on odbio s motivacijom da se misli opet u Carigrad vratiti i studije nastaviti. Tada su članovi komisije zamolili njegovog oca da on nastoji udobrovoljiti ga da se primi ove dužnosti. On je i očev predlog odbio ispričavši se da je mlad i da je za ovu tešku i veoma odgovornu dužnost nesposoban. Na veliko insistiranje svoga oca on se je 1857. godine primio muftijske dužnosti. Na položaju muftije nalazio se sve do 1878. godine kada je na podmukao način umoren. Kad je postao muftija, imao je tek 25 godina, što najbolje govori koliki je on uživao autoritet kod svojih sugrađana. Mostar je u to doba imao velik broj uleme ali je muftijski položaj bio ipak povjeren njemu.

Dolaskom Mustafe Sidki ef. na položaj muftije nastaje nova etapa ne samo u njegovom životu i djelovanju nego i u životu tadanjih mostarskih muslimana. On je bio muftija u Mostaru 20 godina i za to vrijeme učinio je mnogo usluga islamskoj zajednici i dao više korisnih inicijativa. Nije bio karjerista, nego čovjek koji se živo interesirao za sve islamske probleme. Zato je on do konca svoga relativno kratkog života održavao tijesne kontakte ne samo sa svom bosansko-hercegovačkom ulemom nego i sa svom carigradskom, pa čak i sa nekim vodećim političkim ličnostima ondašnje turske carevine.

Mustafa Sidki ef. je posjedovao veliku opću naobrazbu a do u detalje je poznao sve šerijatske i zakonske propise kojih se u privatnom životu najdosljednije pridržavao. Zato je on, čim je postao muftija, počeo odmah energično tražiti da se svako striktno pridržava svih vjerskih i zakonskih propisa, pa je to čak tražio i od najviših državnih organa. Ovdje treba još reći da je on bio član prvog turskog sabora u Carigradu.

O njegovom radu na opštem planu i čuvanju ugleda i interesa islamske zajednice kao i njegovoj upornoj borbi protiv svih zloupotreba vlasti i speku-

lacija od strane najviših državnih organa, njihovoj korupciji i podmitljivosti, ranije smo pisali. Pisali smo i o njegovom učešću u borbama protiv raznih odmetnika kao i neredima u Mostaru koji su se zbili neposredno pred austrougarsku okupaciju 1878. godine. Objavili smo i više fragmenata iz njegovog života i rada koji ga karakterišu kao odvažna, učena i pobožna čovjeka. Ovaj put ćemo detaljnije govoriti samo o njegovom radu na prosvjetnom i naučnom polju.

Pored muftijske dužnosti hadži Mustafa Sidki ef. je bio i glavni muderris Karađoz-begove medrese gdje je predavao sve vjerske predmete: tefsir (tumačenje Kur'ana), hadis (islamsku tradiciju), fikh (islamsko pravo), 'ilmi kelam (islamsku apologetiku), 'akaid (dogmatiku), mantik (logiku) i književnost arapskog jezika. Od 1866. godine predavao je i na novootvorenoj ruždiji u Mostaru. O njegovim kvalitetama biograf opširno govori i iznosi više detalja iz njegovog nastavničkog rada koji ga karakterišu kao visoko obrazovanog teologa i pedagoga. Dalje ističe da je muftija bio veliki promicatelj nauke i da su se njegovim posredovanjem mnogi Mostarci školovali a neki otišli i na specijalizaciju u Carigrad. Pred njim su učili i idžazet dobili sljedeći mostarski alimi: Abdulah ef. Riđanović, Ahmed ef. Dizdar, Muhamed ef. i Sulejman ef. Džabić, Mustafa ef. Hadžimahmutović, Ahmed ef. Hadžialić, hadži Mustafa ef. Behlil, Salih ef. i Omer ef. Muslibegović, Fadil ef. i hafiz Muhamed ef. Kurt i drugi.

Pored navedenih dužnosti koje je muftija savjesno i stručno izvršavao, on je napisao i sljedeća djela i rasprave:

1. Odgovor Mustafe, sina Ahmedova, mostarskog muftije, Fejzullahu sinu Mustafinu (Milavić), mostarskom muderrisu.

U ovoj kratkoj raspravi pisac je nepobitnim argumentima dokazao apokrifnost jednog hadisa koji su mostarski hatibi počeli učiti u hutbama petkom u podne i u kome se govori da su meleki: Džebail, Azrail, Israfil i Mikail, i sva stvorenja u kosmosu kao i 'arš (Božiji dž.š. prijesto) kjurs (Božije postolje), levh (tabla) i kalem (pero), stvoreni od svjetla (nur) Muhamedova i Ahmedova a.s. Iz uvoda saznajemo da je muftija bio zabranio hatibima da uče ovaj hadis čemu se suprostavio mostarski muderris Abdurahman Fevzi ef. Milavić.

Ova rasprava ima posebnu vrijednost za islamistiku jer je ona jedini poznati primjerak ovog muftijinog djela koji se u prepisu sačuvao i koji je, možda, piščev autograf. Manjka nešto iza prvog lista.

Na listu 4 a: Pisanje ove rasprave dovršeno je 5. ramazana 1281. (1. februara 1865) godine.⁶⁾

6) Hivzija Hasandedić, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa Arhiuva Hercegovine*, Mostar, 1977, str. 150, rukopis R-340, inv. broj 726, list 1b-4a.

2. Glosa na gornju raspravu koju je napisao kao odgovor mostarskoj ulemi, koja mu se bila suprostavila i počela ga kritikovati zbog njegovog slobodnijeg i pravilnog tumačenja islamskih propisa. Muftija je u ovoj kratkoj raspravi detaljno obradio svrhu i značaj hutbe i ponovo dokazao apokrifnost spomenutog hadisa. Rukopis ove rasprave nije sačuvan.

3. Kraća rasprava u kojoj je sa šerijatskog stanovišta detaljno obrađena uloga običaja u rješavanju šerijatsko-pravnih pitanja. I ovu je raspravu napisao kao odgovor mostarskoj ulemi koji su od njega tražili fetvu da li je valjan ugovor sklopljen s kiridžijom da dotjera pržinu za gradnju kuće i on ju dotjera iz obližnjeg potoka. Muftija je na temelju običaja koji od davnina u gradu postoji, dokazao da je taj ugovor valjan. Rukopis ove rasprave nije sačuvan.

4. Tarihi Neretva (Povijest Neretve). U ovoj kratkoj raspravi muftija je obradio nekoliko zanimljivih događaja koji su se u Mostaru zbili 1287. (3.IV 1870. do 22.III 1871) godine. U vremenu od pet dana dogodilo se pomračenje Sunca, padanje velikih količina snijega u toplim krajevima, naglo topljenje snijega, padanje velikih količina kiše i porast temperature u zimsko doba. Svi ovi događaji dosegli su kulminaciju u svojim zbivanjima pa je zbog toga Neretva u Mostaru nabujala kako se ne pamti posljednjih sto i više godina. U nekim zbirkama (mağmū'a) spominje se da je Neretva bila tako nabujala još 1. ševala 1125. (21. oktobra 1713) godine i da je te godine počeo Bajram 3. ševala. Pišući o ovim događajima muftija je naveo i protumačio više ajeta iz Kur'ana i Muhammed a.s. hadisa. Rukopis ove rasprave nije sačuvan.

5. Muftija je dalje napisao neke bilješke (ta'likat) na poglavlje o pramateriji (hejula) u djelu Šarḥ Hidayāt al-ḥikmat od Kadi Mira, umro 910. (150) godine. Ovo djelo on je predavao učenicima Karađoz-begove medrese. Rukopis ove rasprave nije sačuvan.

6. Ḥddād an-nuṣūl (oštrica mača) glosa (hašija) na Mulla Husrevov Mir'āt al-uṣūl šarḥ 'irqat al-vuṣūl, djelo iz filozofije islamskog prava.

Početak:

Njegova prerana i tragična smrt spriječili su ga da djelo dovrši. Jedan primjerak ovog djela, možda pišćev autograf, nalazi se u Arhivu Hercegovine i upisan je u Katalogu broj 340, inv. broj 726, listovi 4-224. Rukopis je manjkav i pisan slabim nashi pismom. Kratak i učen predgovor ovom djelu napisao je učenik mu Ahmed ef. Dizdar.

Na listu 224 a: Napisao hadži Mustafa Karabeg, sin Ahmedov, mostarski muftija.

Djelo je štampano u Državnoj štampariji u Sarajevu 1316. (1898) godine, troškom bosanske vlade.⁷⁾

7. Mustafa Sidki ef. je još napisao i izdao mnogo fetvi različite sadržine od kojih se do danas sačuvalo 14. Fetve su napisane, što je bila praksa i kod drugih muftija, na posebnim malo debljim papirićima veličine oko 20x10 cm. Sve fetve sadrže pitanje, odgovor i potpis muftije koji ih je izdao, a neke i naslov djela na temelju kojeg je fetva izdana.⁸⁾

Pored navedenog, muftija je održao čitav niz predavanja i govora po džamijama i drugdje koji se nisu sačuvali. Nekoliko njegovih govora koje je održao buntovnicima kada su od njega tražili da im izda fetvu za borbu protiv austrougarskih trupa Riđanović je donio u svojoj monografiji. Ti govori potvrđuju da je muftija bio velik govornik i da je sve što je govorio temeljio na ajetima iz Kur'ana i Muhammedovim a.s. hadisima. Jedan njegov govor donio je i Husein ef. Bračković u svojoj Maloj istoriji događaja u Hercegovini. U borbama s odmetnicima (eškija) iz Crne Gore u kojima je više puta lično učestvovao, muftija je borbama održao više govora u kojima ih je bodrio da budu kuražni i jedinstveni u borbi protiv svih „din-dušmanina“.⁹⁾ On je 1877. godine održao značajan govor u turskom parlamentu u Carigradu u kome je žestoko kritikovao vladu za sve neredе koji su tada vladali u Turskom Carstvu.

Ako se ovome još doda da je muftija napisao pohvalu (takriz) uz Ilmi-hal-Sahletul vuşul Omera Hazima Hume koji je štampan u Sarajevu 1875. godine, rekli smo sve što se može reći o njegovom vrijednom i velikom književnom opusu.¹⁰⁾

Neposredno pred ulazak austrougarskih trupa u Mostar 1878. godine buntovnici su zatražili od muftije da im izda fetvu za borbu protiv spomenutih trupa. Pošto on tu fetvu nikako nije htio izdati, rulja je navalila u salu u konaku u kojoj je vijeće zasjedalo. Ubili su njega, kadiju, mutesarifa i kajmekama. Ovo užasno krvoproliće zbilo se u petak, 3. šabana 1295. (2. au-

7) Opširnije o sadržaju djela vidi: Mehmed Handžić, Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana, Sarajevo, 1934, str. 24-26; dr Hazim Šabanović, Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima, Sarajevo, 1973, str. 586-588.

8) Ove fetve se nalaze kod muftinog unuka Safeta Karabega, advokata iz Mostara. Mehmed Handžić je u svom radu „Nekoliko fetvi naših muftija iz turskog doba“ (Kalendar Gajret, 1939, str. 211) donio izvorno i u prevodu jednu fetvu i muftije Karabega.

9) Crnogorci su u jednoj borbi zadobili, pored drugog ratnog plijena, i jedan bajrak pod kojim se muftija Karabeg borio. Taj bajrak se danas nalazi u Državnom muzeju na Cetinju. Za zasluge u borbi protiv odmetnika Muftija je dobio i dva odlikovanja (nišana): od sultana Abdulaziza orden običnog mule i od sultana Abdulhamida orden kadijskog mule. Jedno odlikovanje se nalazi u posjedu spomenutog Safeta a drugo kod Muftine unuke Zakire Karabeg.

10) Ibrahim Kemura, Prva štampana knjiga arebicom na našem jeziku, Glasnik VIS-a, Sarajevo, 1969, br. 5-6, str. 208.

gusta 1878) godine. Sutradan, u subotu, preneseno je muftijino izmrcvareno tijelo pred Hadži-Balinu džamiju u Brankovcu i sahranjeno. Ova je džamija srušena 1950. godine pa je tada uništen i nišan koji je njegov grob označavao.¹¹⁾

2. Hadži Ahmed ef.

Hadži Ahmed ef, sin muftije hadži Mustafa Sidki ef., rođen je u Mostaru 1868. godine. Ovdje je završio mekteb pred Salih ef. Šemićem a zatim je sedam godina učio u Koski Mehmed-pašinoj i Karađoz-begovoj medresi gdje je uzeo idžazet od tada čuvenog mostarskog alima hadži-Salih ef. Alajbegovića.

Pošto je bio dobrog materijalnog stanja, on po završetku medrese nije stupio ni u kakvu službu i čitav život je bez određene službe proveo. Ali on ipak nije napustio knjigu nego joj je ostao vjeran sve do svoje smrti. On je mnogo učio i čitao jer ga je sve zanimalo. Koliko god su ga zanimala vjerske toliko isto su ga zanimala i razne svjetovne znanosti. On je posjedovao solidnu opću naobrazbu a u vjerskim naukama je važio kao jak kapacitet. Naročito je dobro poznao tefsir, hadis i akaid. Njegova višegodišnja predavanja, koje je preko zime držao u deršani Karađoz-begove medrese, bila su dobro posjećena kako od mostarske talebe i uleme, tako isto i dijela svjetovne inteligencije. U Karađoz-begovoj džamiji je održao mnogo vazova prigodom Bajrama, Mevluda i drugih vjerskih blagdana. Njegovi vazovi su bili aktuelni i uvijek dobro posjećeni.

Hadži Ahmed ef. se je počeo mlad isticati u javnom životu. Poslije slučaja sa Fatom Omanović iz Kutu-Livča u Bijelom Polju 1899. godine, u Mostaru je osnovan pokret za vjersko-prosvjetnu autonomiju odnosno borbu protiv austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine. Na čelo ovog pokreta stao je onovremeni mostarski muftija Ali Fehmi ef. Džabić, a hadži Ahmed ef. je, pored drugih, bio izabran za člana egzekutivnog odbora. Zapaženi su i vrijedni bili njegovi govori koje je održao na sjednicama ovog odbora. On je sa Salih ef. Alajbegovićem putovao po Bosni i Hercegovini i agitovao među muslimanima za vjersko-prosvjetnu autonomiju.

Za čitavog svog života on je marljivo radio i stalno se interesirao za sva muslimanska pitanja i probleme. U radu za opće islamsko dobro bio je neustrašiv i dosljedan. Suradivao je u svim muslimanskim društvima, posebno u Mostaru, i uvijek im pružao svoju moralnu i materijalnu pomoć.

11) O svim ovim događajima opširnije vidi: Hivzija Hasandedić: Mustafa Sidki ef. Karabeg, mostarski muftija od 1857. do 1878. godine i okupacija Mostara, El-Hidaje, Sarajevo, 1944, broj 3-10.

Umro je 4. novembra 1942. godine u Mostaru i sahranjen u haremu na Carini gdje je sada željeznička i autobuska stanica.¹²⁾

3. Hadži Ali-Riza ef.

Hadži Ali-Riza ef. je mlađi brat hadži-Ahmed ef. Rođen je u Mostaru 1872. godine gdje je završio mekteb pred Salih ef. Šemićem i iza toga nekoliko godina učio u Koski Mehmed-pašinoj i Karađoz-begovoj medresi. Kad je od Salih ef. Alajbegovića dobio idžazet o završetku medrese, otišao je u Carigrad i tamo upotpunio i proširio svoje znanje. Po povratku iz Carigrada nije bio ni u kakvoj službi nego je sve do smrti radio na prosvjećivanju muslimana i godinama držao vazove po mostarskim džamijama. Kratko vrijeme predavao je i vjeronauku na mostarskoj gimnaziji.

Hadži Ali Riza ef. se istakao kao kulturni i naučni radnik. Suradivao je u Beharu i El-Hidaji a posebno je objavio ove radove:

1. Rasprava o hidžabu (pokrivanju) muslimanki. Rad je štampan u Mostaru 1928. godine na 30 stranica. Ovo je odgovor Ajni ef. Bušatliću i reis-u-l-ulemi Čauševiću koji su u to doba o istoj temi pisali. U ovom radu je pisac naveo i protumačio više ajeta iz Kur'ana i Muhammedovih a.s. hadisa koji se odnose na gornju temu. Djelo je pisano slabim stilom i bez dobra logičkog slijeda.

2. Kratak životopis Muhammeda, a.s., sa socijalnog stanovišta, Mostar 1929. godine. U prvom dijelu pisac govori o Isa, a.s. kao Božijem dž.š. poslaniku odbijajući od njega svako božanstvo. U drugom dijelu prikazao je pojavu islama i ukratko obradio životopis Muhammedov, a.s. Ovaj je rad uspješliji i stilski dotjeraniji od prvog.

3. Prevod Kur'ana, Mostar 1937. godine, je njegovo najveće i najkapitalnije djelo. U ovom djelu pisac je doslovno preveo Kur'an ne dajući pojedinim ajetima nikakav komentar. Kritika je nepovoljno ocijenila ovaj njegov prevod, a sličnu sudbinu doživili su, manje-više, svi prevodi Kur'ana koji su nastali na našem jeziku pa i šire, na drugim jezicima. Pisac je ovdje imao samo dobru i plemenitu namjeru.

Hadži Ali Riza ef. je umro u Mostaru 21. januara 1944. godine i sahranjen je u haremu na Carini gdje je sada željeznička i autobuska stanica.¹³⁾

12) Alija Nametak, Merhum hadži Ahmed ef. Karabeg, Glasnik IVZ, Sarajevo, 1942, broj 11-12, str. 309-311; Hivzija Hasandedić, Merhum hadži Ahmed ef. Karabeg, Osvit, Sarajevo, 1942, broj 38; Ferdo Hauptman, Borba Muslimana Bosne i Hercegovine za vjersku i vakufsko-mearifsku autonomiju, Sarajevo, 1967. godine. Pored hadži Ahmed ef. u pokretu za autonomiju BiH mnogo je radio i njegov amidžić Muhamed Nuri ef. Karabeg.

13) Hivzija Hasandedić, Merhum hadži Ali Riza ef. Karabeg, Glasnik IVZ, Sarajevo, 1944, broj 2-3, str. 57-58.

Ovdje treba još reći da su hadži Mustafa Sidki ef. i sinovi mu hadži Ahmed ef. i hadži Ali Riza ef. bili dugi niz godina imami i hatibi Hadži-Baline džamije u Brankovcu gdje su oni stanovali. Hadži Ali Riza ef. je bio više godina i imam Baba-Beširove džamije na Balinovcu.

Pored spomenute trojice porodica Karabega je dala još trojicu alima: Osman ef. i sinove mu Muhamed ef. i Omer ef. koji su više od sto godina bili imami džamije na Babunu u Ilićima, Muhamed ef. neprekidno, pune 24 godine.¹⁴⁾ Svi su oni živili od prihoda sa svojih imanja i imamsku i hatibsku dužnost su bez ikakve plate vršili.

Na kraju treba još reći da su svi alimi ove porodice imali priručne biblioteke u kojima se nalazilo mnogo djela iz islamistike, posebno iz tefsira, hadisa, akaida i fikha. Rečeno nam je da su veliki dio ovih knjiga odnijeli neki ljudi iz Skoplja za potrebe tamošnje medrese. Dio, isključivo štampanih djela, nalazi se i danas kod pojedinih članova ove porodice u Mostaru.

THE KARABEGS

- THE ULEMA AND THEIR WORK -

The Karabegs are an old Muslim family. In the written documents they are first mentioned in the first half of the XVIIth century. They also had property in Blagaj, so they are mentioned there at the same time as in Mostar. One of the Karabegs, Hasan aga bequeathed in 1774 a sum of 84.000 akčes, but under the condition that it be usefully invested. From this sum, the muallim and his assistant in the mekteb of Sultan Sulejman's mosque were to be paid.

The Karabeg family gave several scholars (ulema). This paper discusses the work of Mustafa Sidki ef. and his sons Hadži Ahmed ef. and Hadži Ali Riza ef. Mustafa Sidki ef. was a muderis and muftija in Mostar from 1857 till 1878, when he was killed by those rebelling against the Austro-Hungarian occupation of Bosnia and Herzegovina. He was an acknowledged scholar and writer. He is the author of several works in various Islamic disciplines. His only published work is Hidadun-nusul dealing with the basics of the Sharia law. He was a distinguished orator and preacher (vaiz). His older son Hadži Ahmed ef. was also a muderis, but as a wealthy man he did not have a need for a job. He was a distinguished public personality. He was one of the leaders in the struggle for the religious and educational autonomy of Muslims in Bosnia and Herzegovina. He distinguished himself as a vaiz. He

14) SMK, V-58, list 29 a; Arhiva Vakufskog povjerenstva u Mostaru, akti broj: 13/1899., 66/1916, 48/1920, 483/1942. i 54/1943.

died in Mostar in 1942. The younger son, Hadži Ali Riza ef. was also a mu-
deris and a writer. He wrote and published several shorter works. His most
important work is the translation of the Qur'an, which he published in 1937
in his own edition. He died in Mostar in 1944.